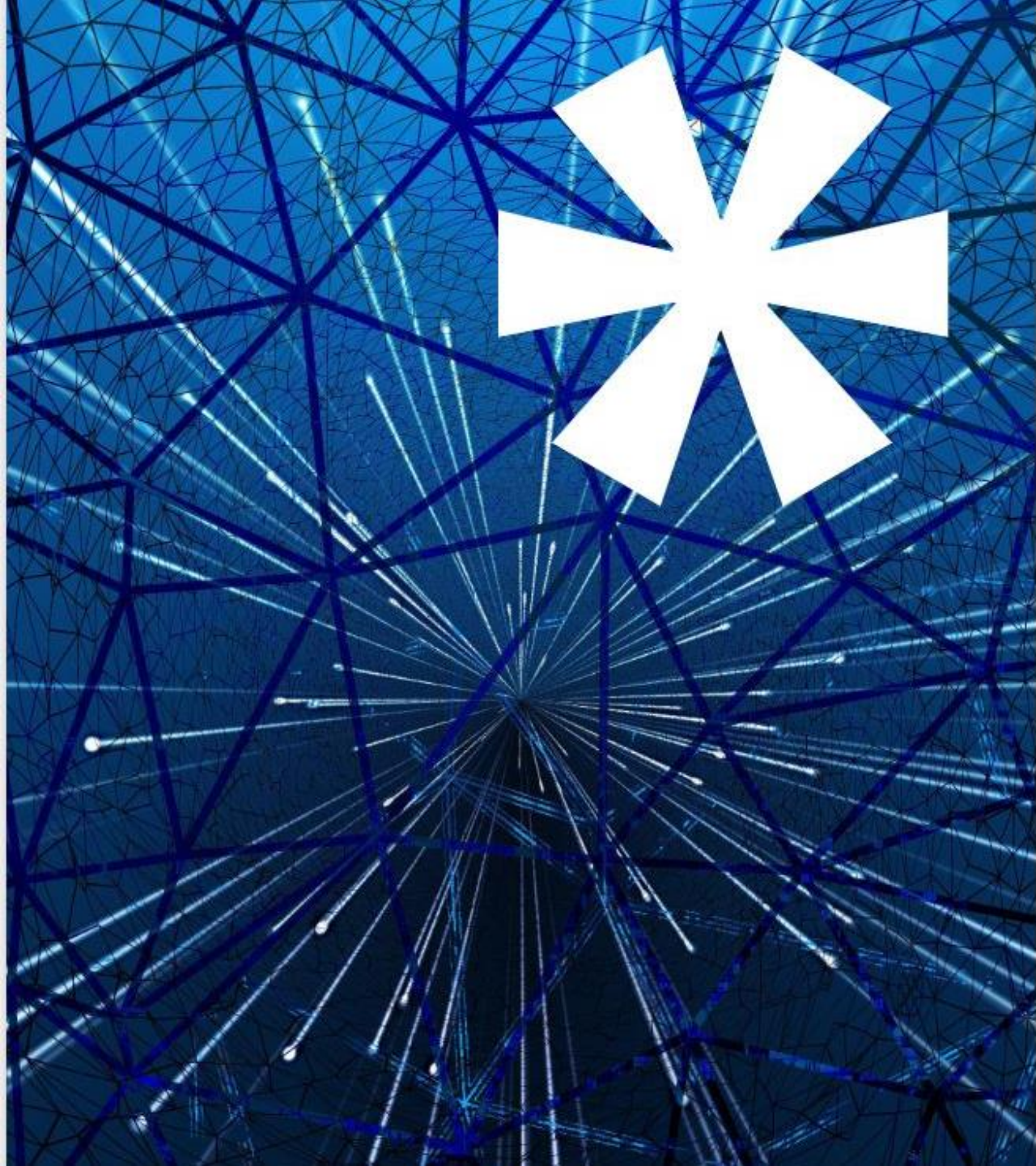

Kohti metatietovisiota - selvitysprojekti

Kaisa Hypén

YKN:n Metatietoryhmän pj.

Turun kaupunginkirjasto

Yleisten kirjastojen neuvoston metatietoryhmä 2020-

Tehtävät

- Laatia yleisten kirjastojen tiekarttaa kohti [Kansalliskirjaston metatietovisiota](#)
- Kuvailun ekosysteemin kokonaiskuvan hahmottaminen yleisten kirjastojen näkökulmasta: mitkä ovat eri toimijoiden roolit ja miten metatieto liikkuu elinkaarensa eri vaiheissa
- Hoitaa tarpeen mukaan asiantuntijatehtäviä suhteessa tiedonhallinnan kokonaisuuteen kirjastoalalla, Kansalliskirjastossa tehtävään kehitystyöhön erityisesti Melindan osalta
- www.kirjastot.fi/metatietoryhma

Marraskuussa 2021 YKN sopi rahoituksen hakemisesta metatietoon liittyvälle selvitysprojektille.

Jäsenet

- Antti Heikkinen, Oulun kaupunginkirjasto
- Kaisa Hypén, pj, Turun kaupunginkirjasto
- Katriina Jylhä, Vaasa kaupunginkirjasto
- Sanna Kuosa, Lahden kaupunginkirjasto
- Marjut Puominen, Helsingin kaupunginkirjasto
- Saijamari Pakkala, Tampereen kaupunginkirjasto
- Matti Sarmela, Yleisten kirjastojen valtakunnallinen kehittämistehtävä
- Sirpa Tuomisto, Kokkolan kaupunginkirjasto
- Leena Vainikainen, Porin kaupunginkirjasto
- Mari Vidgren, Kuopion kaupunginkirjasto

Selvitysprojektin rahoitus ja organisointi

”Selvitysprojektilla tavoitellaan [metatietoon liittyvän] kokonaiskuvan selkiyttämistä ja tahtotilan kirkastamista.” [YKN 17.11.2021](#)

Selvitysprojekti on osa yleisten kirjastojen tiekartta kohti [Kansalliskirjaston metatietovisiota](#)

Turun kaupunginkirjasto sai okm:ltä rahoituksen selvitystyötä varten

Henkilöresurssi: ½ htv 1.4.2022-28.2.2023

Ohjausryhmä

Nina Hyvönen
Rebekka Pilppula
Jouni Pääkkölä
Nina Salmenkangas
Matti Sarmela

Metatietoryhmä toimii projektin asiantuntijaryhmänä

Väli raportointi YKN:n syksyn kokouksessa

Kehitystyön jatkon ja rahoitustarpeen arviointi, tarvittaessa hakemus

Projektin tavoitteena on

Luoda kokonaiskuva nykytilasta: kirjastoaineistojen kuvailutyöstä, toimijoista ja metatietovirroista.

Hahmotella sitä, miten kuvailun ekosysteemi ja metatiedon elinkaari tulevat muuttumaan. Miten käytännön kuvailutyö muuttuu?

Kuulostella kirjastojen näkemyksiä ja valmiutta muutokseen. Täsmentää kuvailuyhteistyön tiekarttaa tahtotilan pohjalta

Tunnustella yhteistyökumppaneiden näkemyksiä ja mahdollisuuksia toteuttaa muutosta yhteistyössä. Muualla toteutetut ratkaisut

Tuottaa tietoa tulevien päätösten tueksi. Määritellä lähivuosien toimenpiteitä ja arvioida yhteistyön koordinoinnin ja jatkoprojektin tarvetta

“Luoda
kokonaiskuva
nykytilasta”

Yleisten kirjastojen erityispiirteitä

293 kirjastoa, 36 tietokantaa, joista puolet (18) kuuluu Melindaan

Yhden kirjaston ylläpitämiä tietokantoja kymmenen

Neljä kirjastojärjestelmää (Aurora, Koha, Mikromarc, Sierra)

Keskeinen aineisto tilataan useita kuukausia ennen ilmestymistä.
Valtaosalla kirjastoista käytössä hankintaportaali

Kirjastopalvelun keskeinen rooli kuvailun tuottajana

Runsaasti eri aineistoformaatteja

axiell

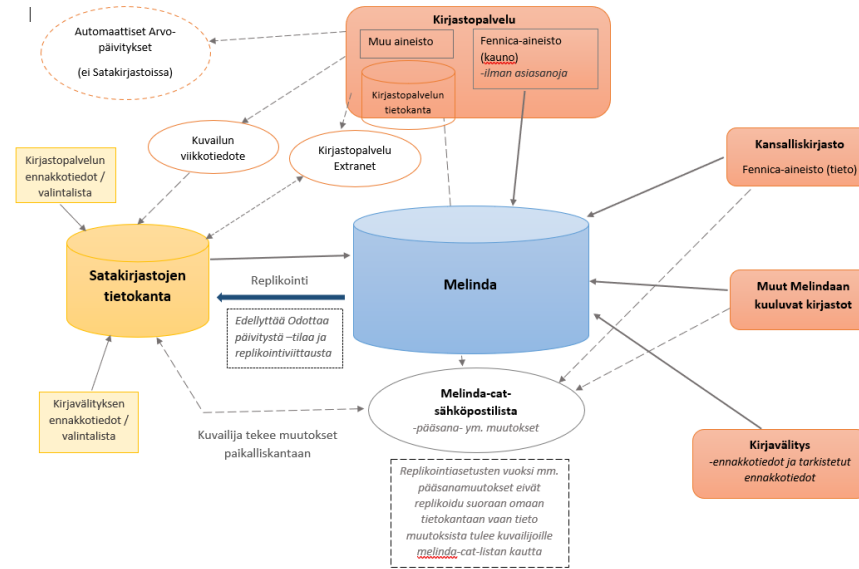
Hankintaportaali

KIRJASTO-PALVELU

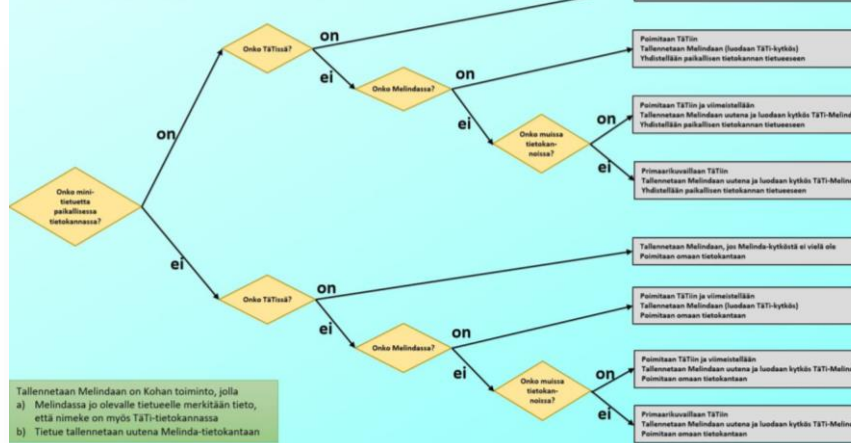

Vapaakappaletoimisto

Kuvailutietojen muutokset Satakirjastojen tietokantaan

Melinda-kuvailu TäTissä

- Kuvailuun ja metatietovirtoihin liittyvä kokonaisuus on syntynyt vuosien varrella pala palalta ja reaktiivisesti. Kokonaisuus on monimutkainen ja hankalasti hallittava
- 36 tietokantaa, jotka vaativat ylläpitoa, kehittämistä ja päivittämistä

Suurimmat haasteet kuvailijoiden näkökulmasta (*)

- Tietueiden poiminta, siirto ja muokkaus vaativat edelleen suuren työpanoksen
- Kokonaisuus sekava ja toimijoiden roolit epäselvät:
 - *"Tilanne on tällä hetkellä sekava; kuvailijan pitää tarkistaa, kopioida ja siirtää tietoja monesta paikasta (Kirjastopalvelu ja Melinda), mikä lisää turhaa työmäärää. Myös yleisten kirjastojen, Kirjastopalvelun ja Kansalliskirjaston/Melindan työnjaossa ja roolituksessa olisi mietittävää."*
- Pienet yksiköt, joissa osaamisen kehittämiseen ja laadun varmistamiseen ei ole resursseja
 - *"...on sellainen olo, että ei ehdi omaksua ja muistaa kaikkia muutoksia. 'Kuvailenko nyt voimassaolevien ohjeiden mukaan?' on aprikointi, joka on aina primaarikuvailua tehdessä mielessä."*

*) Perustuu kuvailijoille tammikuussa 2021 tehtyyn kyselyyn. Raportti kyselystä löytyy [täältä](#).

Jonkinlainen valtakunnallisempi kuvailun keskittämien voisi olla aiheellista. Tällöin kaikki kustannus- ja tekijyysaiheet olisi tasa-arvoisemmin ratkaistavissa.

Kuvailua keskitettäessä pitää muistaa, että asiantuntijuutta on ympäri valtakuntaa.

Kuvailu on asiantuntijatyötä, joka kannattaa ehdottomasti keskittää

Enemmän tekoälyä metadatan käsittelyyn

Suomen kokoisessa maassa olisi toivottavaa, että kaikilla yleisillä kirjastoilla olisi käytössään samanlaiset kuvailutiedot aineistolle. Selkeys, yhtenäisyys ja yhteistyö olisivat toiveina kuvailutyön jatkossa

Melindan kehittyminen aidommaksi yhteisluetteloksi, vaatii kylläkin koko kuvailuinfran muutosta.

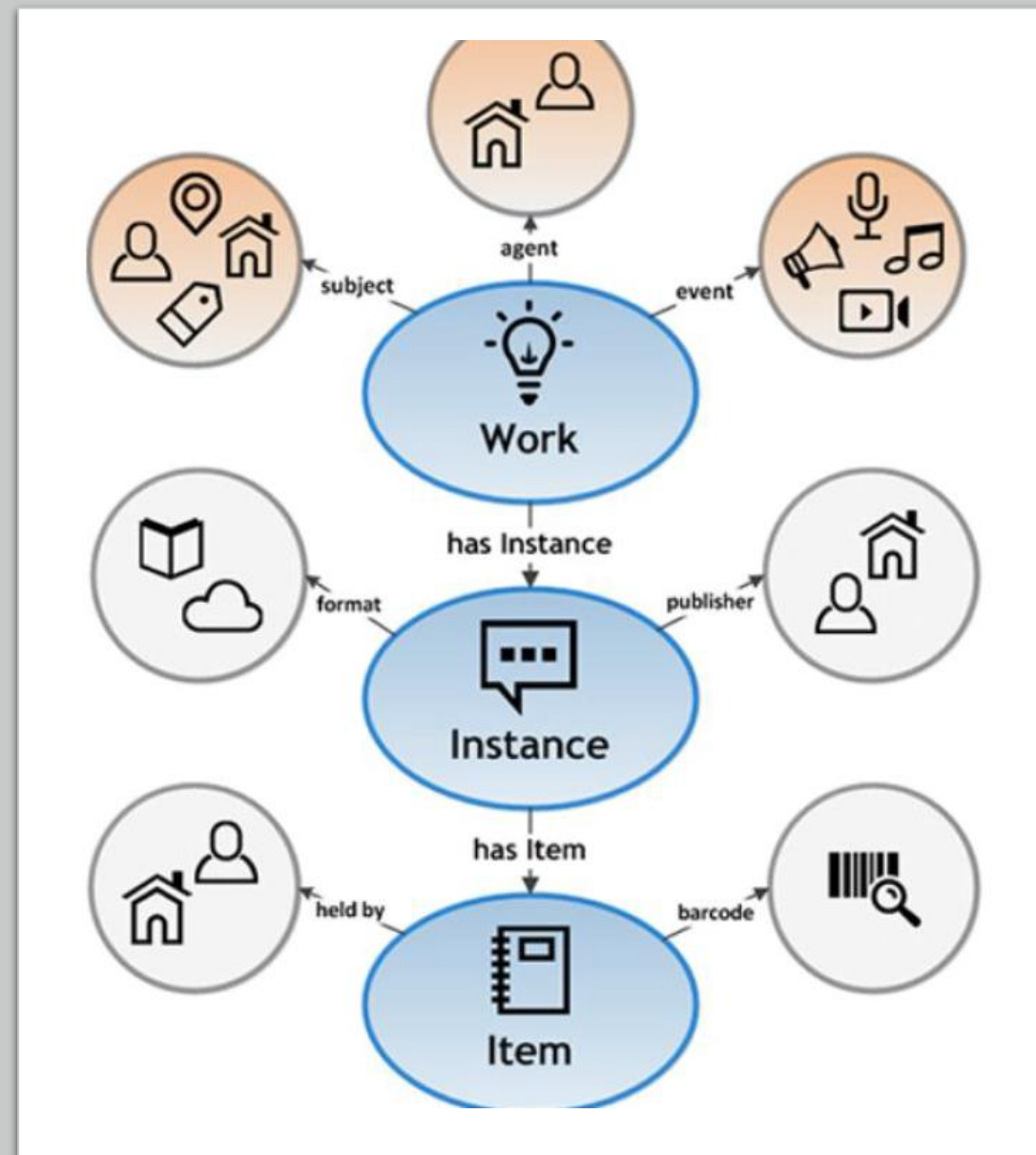
jo tehdyn kuvailutyön hyödyntäminen ja päällekkäisen työn välttäminen, vähemmän tietueiden muokkausta, tasalaatuisuus

”Hahmotella sitä, miten kuvailun ekosysteemi ja metatiedon elinkaari tulevat muuttumaan”

Uudistuvan kuvailun ekosysteemin tavoitteita:

- Tehdyn työn hyödyntäminen, päällekkäisen työn karsiminen. Linkitys muuttaa kuvailutyön logiikkaa ja vähentää primaarikuvailun tarvetta
- Yhteistyö ja työnjako metatiedon ekosysteemissä, toimijoiden määritellyt roolit ja tehtävät
- Metatiedon elinkaaren hallinta, myös hankintavaiheen tietueet ja tietueiden päivitykset
- Metatietovirtojen optimointi

Kirjastojen linkitetyn datan jatkumo

Tampereen kaupunginkirjasto Melindaan 2015

Päätös RDA:n käyttöönotosta 2016

2022 -

Melinda

RDA:n
käyttöönotto

Tunnisteet

YSasta
YSOon

Uudistuva
RDA

Melindan
uusi alusta

2025?

Ontologiat

BIBFRAME

Teokset ja
ekspresiot

”Kuulostella
kirjastojen
näkemyksiä ja
valmiutta
muutokseen”

Kirjastojen näkemysten, tahtotilan ja muutosvalmiuden kuulostelu

- Tarjotaan mahdollisuutta keskusteluun kaikkien tietokantaa ylläpitävien kirjastojen ja kimppojen kanssa
- Tapaamisissa kuvataan tulevia muutoksia ja niihin liittyviä ratkaisutarpeita sillä tarkkuudella joka nyt on mahdollinen
- Tavoitteena on, että keskustelut on käyty syyskuun loppuun mennessä
- Tapaamiset joko etänä tai lähitapaamisina

Kirjasto	Päivä ja klo
Heili	23.8. klo 13
Keski	16.8. klo 9
Kuopio	22.6. klo 9
Lastu	22.9. klo 12
Piki	1.9. klo 13
Rutakko	15.8. klo 10
Satakirjastot	24.5. klo 13
Blanka	22.6. klo 13
Vaasa	25.8. klo 10

(Meta)tiedonsaannin tasa-arvo ja laatu

- Pidetään kaikki mukana muutoksessa
 - Melinda-kirjastot: Kansalliskirjaston ohjaus, osallistuminen asiantuntijaryhmien työskentelyyn
 - Muut kirjastot: tietoa muutoksista ja vaikutuksista omaan toimintaan, mahdollisuudet vaikuttaa

”Täsmentää kuvailuyhteistyön tiekarttaa tahtotilan pohjalta”

Yleisten kirjastojen kuvailuyhteistyön tiekartta

YKN:
tilannekartoitus ja
tahdonmuodostus

Kirjasto- ja
kimpakohtaisten
valmiuksien selvitystyö

Uusi Melinda linkitetyn
metatiedon
masterdatavarantona.
Melindan uusi
kuvailutyökalu

Yhteiset metatietovarannot
– hajautettu ylläpito ja
kuvailutyö

”Linkitetty data tukee
suuntausta **keskitettyihin
kuvailuratkaisuihin /
metatietovarantoihin ja
hajautettuun
tuotantoprosessiin**”
(Matias Frosterus ja Marja-Liisa
Seppälä: [Linkitetty kirjastodata
Melinda huomenna –webinaari](#))

Metatietovisio

Kuvailun infrastruktuurin linjaus: organisointi ja koordinointi, resurssit, tietokantojen integrointi isommiksi kokonaisuuksiksi...

2021

2022

Metatietovirtojen kuvaaminen ja
toimijoiden roolien selkiyttäminen.
Muutoksiin varautuminen. Melinda-
yhteistyön tiivistäminen.

2025

2030

”Tunnustella yhteistyökumppaneiden näkemyksiä ja mahdollisuuksia toteuttaa muutosta yhteistyössä”

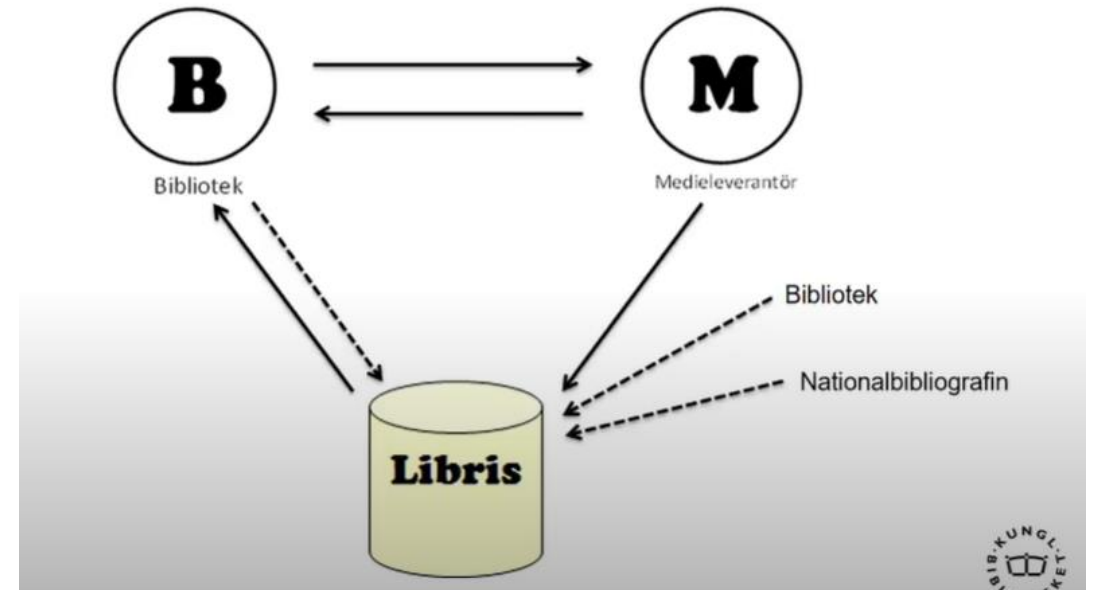

- Tiivis yhteistyö Kansalliskirjaston kanssa, erityisesti **Linkitetyn datan** ja **Melindan alustanvaihto projektien** seuranta ja kommentointi, yleisten kirjastojen näkökulmien ja tavoitteiden linkittäminen niihin
- Keskustelut muiden metatietoa tuottavien toimijoiden kanssa
 - Kirjastopalvelu
 - Kirjavälitys
- Hankintaportaalin rooli tulevassa kokonaisuudessa
 - Voima
- Kirjastojärjestelmien toimittajat
 - Axiell
 - Koha-Suomi
 - Helmetin järjestelmäratkaisut

Mallia muualta: Libris XL

- Linkitettyä dataa toteuttava Libris XL otettiin käyttöön kesäkuussa 2018 – siirtymäprosessi, tekniset ja toiminnalliset muutokset?
- Pääperiaate kuvailussa: ”tietueet luodaan ja muokataan selainkäyttöisellä kuvailutyökalulla Libris XL:ssä, josta ne replikoituvat paikallisiin kantoihin” (*)
- Tilanne nyt
 - Muutosten vaikutukset kuvailun ja kirjastojen infrastruktuuriin
 - Yleisten kirjastojen näkökulma, jonkin kuvailevan kirjaston kokemukset
 - Aineistotoimittajien näkökulma, esim. BTJ Sverige, Adlibris

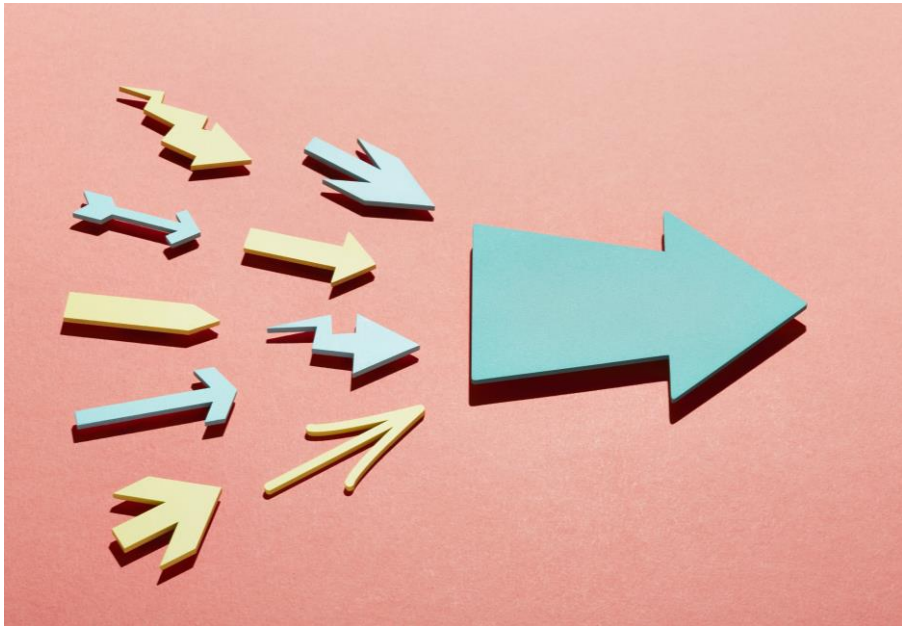
*) Henri Mäkilä: *Tutkittujen järjestelmien teknisiä löydöksiä* [Melinda huomenna –webinaari](#))

”Tuottaa tietoa
tulevien
päätösten
tueksi”

Jatkotyöskentely

- Projektin tuloksena
 - tuntuma kirjastojen näkemyksiin, tarpeisiin ja tahtotilaan, joiden pohjalta seuraavia askeleita ja yhteistyön tavoitteita voidaan tarkentaa ja konkretisoida
 - mahdollisen jatkoprojektin tehtävien määrittely
- Hajautetut resurssit ja päätöksenteko versus valtakunnallinen yhteistyö ja työnjako – löytyykö yhteinen tahtotila ja syntyykö ns. Suomen malli?
- Tarvitaanko pysyvämpää kuvailuyhteistyön koordinoitua?

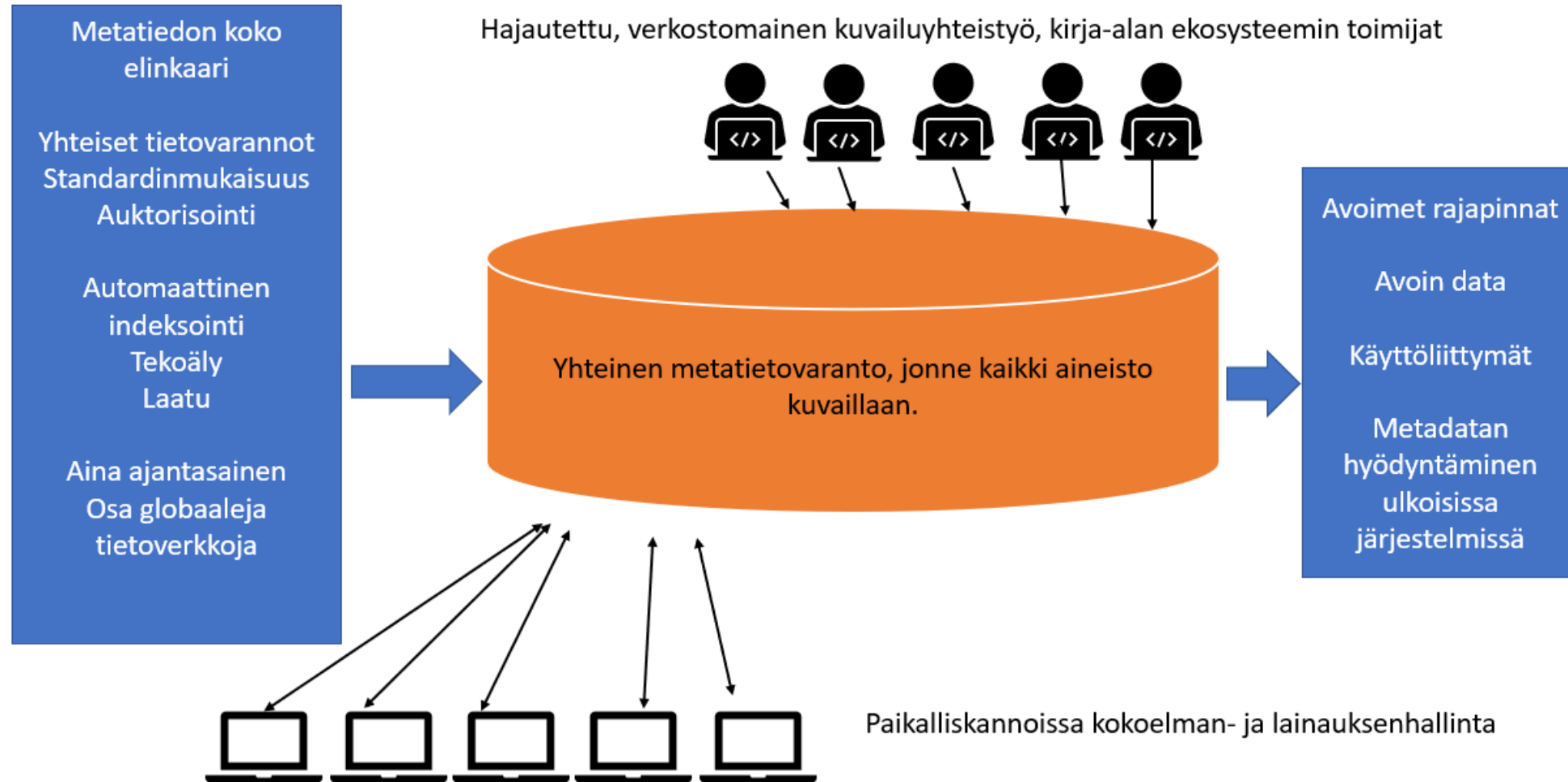
Miten metatiedon tuleva
infrastruktuuri rakentuu, onko se
osiensa summa?

Mihin kirjastojen pitää varautua, millä
tavoin ne voivat vaikuttaa
muutokseen?

Mitkä ovat tulevan rakenteen
reunaehdot?

Mikä on Melindan ja kuvailuyhteistyön
ohjausryhmän rooli suhteessa
muutokseen?

Pitkän tähtäimen tavoite?

Kiitos!

Keskustelua, kysymyksiä,
kommentteja?

kaisa.hypen@turku.fi

